

Raadsvoorstel

Onderwerp Vaststelling inrichtingsplan en uitvoeringskrediet Oosterstraat & Gelkingestraat
Telnr. 14 050 Bijlagen 2

Registratienummer 130361-2025

Classificatie ☒ Openbaar

Portefeuillehouder Van Nijenhuis

Langetermijn agenda (LTA) LTA ja: ☒ Maand 7 Jaar 2025

Raad LTA nee: ☐ Niet op LTA

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit:

- I. het Inrichtingsplan voor de herinrichting van de Oosterstraat & Gelkingestraat vast te stellen;
- II. de totale kosten behorende bij dit Inrichtingsplan te bepalen op € 4.300.000,-;
- III. hiertoe een aanvullend (uitvoerings)krediet beschikbaar te stellen van € 3.850.000,- waarmee het totale krediet € 4.300.000,- komt en dit te dekken uit:
 - a. structurele middelen programma Binnenstad van € 3.650.000,- (structurele kapitaallasten van € 153.300,-);
 - b. structurele middelen programma Leefkwaliteit van € 200.000,- (structurele kapitaallasten van € 8.400,-);
- IV. de gemeentebegroting 2025 op deelprogrammaniveau overeenkomstig te wijzigen;
- V. kennis te nemen van het participatieverslag.

Samenvatting

Met het verdwijnen van het busverkeer in de Ooster- en Gelkingestraat ontstaat ruimte om de potentie van de Ooster- en Gelkingestraat als verblijfsgebied beter te benutten. Daarom is eind 2023 gestart met planvorming voor nieuwe inrichting van deze straten, wat heeft geleid tot een Inrichtingsplan. In samenwerking met bewoners en ondernemers zijn vier ambities geformuleerd: aantrekkelijke verblijfsruimtes, veiligheid, uniek stukje Stad, en ruimte voor ondernemerschap. Het Inrichtingsplan vertaalt deze ambities naar een inrichting als voetgangersgebied met tweerichtingsverkeer voor fietsers, vergroening, zitplekken en gereguleerd fietsparkeren. Daarnaast leent het gebied zich uitstekend voor het ontwikkelen van een sfeergebied, een uniek gebied met een eigen identiteit. Het ontwikkelen van het sfeergebied wordt samen met ondernemers en bewoners gedaan.

Aanleiding en doel

De Ooster- en Gelkingestraat vormen samen een belangrijke verbinding in de binnenstad van Groningen. Tot medio 2022 waren deze straten nog onderdeel van een belangrijke busroute door het centrum. Sinds het verdwijnen van het busverkeer op de Grote Markt en de verlegging van de routes zijn deze straten uitsluitend nog in gebruik voor fietsers en voetgangers. Deze verandering creëert ruimte om de potentie van de Ooster- en Gelkingestraat als verblijfsgebied beter te benutten. Bovendien vraagt de herinrichting van de Grote Markt om een goede aansluiting op het omliggende netwerk van routes, waarbij tweerichtingsverkeer voor fietsers in de Ooster- en Gelkingestraat een belangrijk uitgangspunt is. Met het mogelijk maken van tweerichtingsverkeer voor fietsers in de Ooster- en Gelkingestraat kan de Grote Markt door fietsers worden gebruikt zoals beoogd, namelijk in twee richtingen voor de oostwand en Stadhuis langs. Doordat we de beide straten als voetgangersgebied inrichten, met ruimte voor de fiets, verwachten we de snelheid van de fietser in enige mate omlaag te kunnen brengen. Dit draagt bij aan een veiligere situatie op de Grote Markt, fietsers komen niet langer met grote snelheid uit de geasfalteerde straten.

Daarnaast zijn de Ooster- en Gelkingestraat door de veranderde verkeersfunctie van het Gedempte Zuiderdiep (OV-as) als schakel tussen het stadshart en de bushaltes uitgegroeid tot belangrijke aanlooproutes voor bezoekers aan de binnenstad. Deze veranderde rol vraagt om een inrichting die deze functie ondersteunt. Daarnaast hebben de straten, en in het bijzonder de Gelkingestraat, een urgente opgave op het gebied van ruimtelijke kwaliteit. Leegstand, achterstallig onderhoud aan panden en een onprettige verblijfs sfeer zorgen voor een negatieve beleving van het gebied. De herinrichting biedt kansen om samen met bewoners, ondernemers en vastgoedeigenaren de uitstraling, identiteit en levendigheid van het gebied te versterken.

Met de herinrichting van de Ooster- en Gelkingestraat willen we bijdragen aan een aantrekkelijke, toegankelijke, veilige en bereikbare binnenstad. Dit sluit aan bij de ambities uit het Uitvoeringsprogramma Binnenstad, waarin ook de herinrichting van de Grote Markt en het verleggen van de busroutes zijn opgenomen.

Specifiek willen we:

- de openbare ruimte zo inrichten dat tweerichtingsverkeer voor fietsers mogelijk wordt;
- de voetgangersruimte verbeteren en de toegankelijkheid voor iedereen vergroten;
- vergroening en verblijfskwaliteit toevoegen;
- de identiteit van de straten versterken;
- de lokale economie versterken;
- samen met ondernemers en vastgoedeigenaren werken aan een uitnodigende uitstraling (panden, programmering en gevelzone).

In januari 2024 heeft uw raad een voorbereidingskrediet verstrekt voor de planvorming voor de herinrichting van de Oosterstraat, Gelkingestraat en Donkersgang (kenmerk 398388-2023). Met dit krediet werd het mogelijk om tot een Inrichtingsplan te komen en een vervolgproces te schetsen voor identiteit en vastgoedaanpak. Met dit voorstel leggen we het Inrichtingsplan en de bijbehorende uitvoeringskosten ter besluitvorming voor aan uw raad, zodat de uitvoering van de herinrichting in gang kan worden gezet.

Kader

De herinrichting van de Oosterstraat & Gelkingestraat is opgenomen in de Binnenstadvisie ‘Bestemming Binnenstad’ (vastgesteld op 24 februari 2016) en de actualisatie van het Uitvoeringsprogramma Binnenstad, die in december 2021 aan uw raad is voorgelegd. De Binnenstadvisie is verder uitgewerkt in de Leidraad voor de openbare ruimte van de binnenstad van Groningen ‘Nieuwe Stadsruimtes’ (vastgesteld in 2017). In deze leidraad zijn aanzetten gedaan voor hoe aanloopstraten zoals de Oosterstraat en Gelkingestraat heringericht kunnen worden. Als aanloopstraten van de Grote Markt, heeft de herinrichting van de Oosterstraat en Gelkingestraat sterke samenhang met de herinrichting van de Grote Markt. Dit sluit naadloos aan bij de inhoud van het strategisch kader ‘Geleide Groei’, dat het handvat is voor verdere doorontwikkeling van onze binnenstad. Het projectgebied sluit direct aan op (en is deels onderdeel van) de aanloopstraten naar het hart van onze stad, de Grote Markt. Verder is de Mobiliteitsvisie ‘Groningen Goed op Weg’ een belangrijk beleidskader voor het gebied.

Het overkoepelende kader voor dit project is het Coalitieakkoord 2022-2026 ‘Het begint in Groningen: voor wat echt van waarde is’. Het college spreekt hierin de volgende ambitie uit: “We willen dat het prettig en aangenaam leven is in onze gemeente, en daarom richten we de openbare ruimte klimaatadaptief in. We voorzien in meer bomen, vergroenen pleinen, straten en stenige ruimtes”. De herinrichting van de Ooster- en Gelkingestraat speelt hierop in.

Argumenten en afwegingen

Het project herinrichting Ooster- en Gelkingestraat gaat om een nieuwe inrichting van de openbare ruimte in deze straten. Maar daar stopt het niet. Het project beoogt ook de identiteit van het gebied te versterken en, waar nodig en mogelijk, het vastgoed aan te pakken. Dit is vertaald in een integrale driesporenaanpak. Deze aanpak overstijgt daarmee fysieke herinrichting en combineert maatregelen in de openbare ruimte met aandacht voor identiteit en vastgoedkwaliteit. Drie sporen die elkaar versterken en gezamenlijk bijdragen aan een aantrekkelijk, veilig en toekomstbestendig gebied:

- **Spoor 1: Herinrichting openbare ruimte:** legt de fysieke basis voor verblijfskwaliteit, vergroening, toegankelijkheid en verkeersveiligheid.
- **Spoor 2: Zichtbaar maken van identiteit:** inzet op karakter en herkenbaarheid van het gebied via programmering, gevelgroen en lokale ondernemersinitiatieven. Hierbij wordt samengewerkt met ondernemers en pandeigenaren: door gerichte acties in een hechte samenwerking, waarbij de ondernemers uitdrukkelijk een actieve rol spelen, kunnen we de identiteit versterken. We zetten in op de ontwikkeling van een sfeergebied.
- **Spoor 3: Vastgoedaanpak:** samenwerking met vastgoedeigenaren en erfgoedpartners om panden op te knappen, gevels te openen en de uitstraling van het gebied te versterken.

Deze samenhangende aanpak biedt een integrale aanpak voor een gebied dat uitnodigt tot verblijven, ondernemen, ontmoeten en eigen kleur geeft aan het gebied. De herinrichting van de openbare ruimte vormt binnen deze aanpak het fundament voor het ontwikkelen van een herkenbaar gebied waar mensen graag naar toe gaan en waar mensen graag verblijven.

Ontwikkelen sfeergebied

Het gebied waarin de Oosterstraat en Gelkingestraat liggen, heeft de potentie om zich te ontwikkelen tot een eigen sfeergebied met een herkenbare identiteit, uitstraling en beleving. Deze ontwikkeling komt tot stand door de combinatie van fysieke herinrichting en gezamenlijke inzet van ondernemers, bewoners en gemeente. Binnen deze context hebben ondernemers een belangrijke rol, zowel bij spoor 1 (de inrichting van de openbare ruimte) als bij spoor 2 (het zichtbaar maken van de identiteit). Daarvoor zijn legio mogelijkheden, zoals de invulling van de gevelzones (zoals geveltuinjes, gevelgroen, herkenbare etalages), het gebruik en de inrichting van terrassen (inclusief een samen te ontwikkelen beeldkwaliteitsplan) het kiezen van een herkenbaar beeld bij uitstallingen en markeringen bij entrees van de gangen. Een nadrukkelijke kans zien we voor beeldbepalend gevelgroen, dat kan bijdragen bij aan de gewenste uitstraling van het gebied. De gemeente ondersteunt dit proces, waarbij de betrokkenheid en initiatiefkracht van ondernemers en bewoners vanzelfsprekend onontbeerlijk is. Dit kan zich bijvoorbeeld ook vertalen in het gezamenlijk optrekken rond evenementen en acties in de straat. Zo verkennen en benutten we zo optimaal mogelijk de mogelijkheden om de identiteit te ‘laden’ en invulling te geven aan het sfeergebied.

In samspraak wordt op deze manier verder toegewerkt naar een levendig gebied dat als samenhangend geheel wordt ervaren. We zien daarbij bij uitstek kansen op het gebied van vergroening als vehikel om de identiteit van de straten te versterken. Daarbij stellen we voor om samen met ondernemers, bewoners en pandeigenaren te onderzoeken hoe we deze vergroening nog verder kunnen versterken. Daarbij zoeken we nadrukkelijk naar eigenheid. Zo willen we met pandeigenaren verder overleggen of er mogelijkheden voor verticaal groen, inclusief overspanningen. Ook zetten we innovatieve mogelijkheden in, uiteraard binnen de beperkingen van de fysieke ruimte. Verderop in dit voorstel lichten we dit nader toe.

Ambities voor het gebied

Met een vertegenwoordiging van ondernemers en bewoners zijn vier doelen opgesteld waaraan dit project een bijdrage kan leveren. De nieuwe inrichting van de openbare ruimte uit dit voorstel is de basis voor deze doelen, het fundament waarop we verder gaan bouwen. Dat kan alleen met een ruimhartige inzet van betrokken ondernemers en bewoners. Zo kunnen we samen doelen realiseren, zo maken we samen de straat. Het uiteindelijke doel: het gebied is levendig, veilig, groen, herkenbaar en aantrekkelijk. Kortom: een plek waar je wilt zijn, die je onthoudt en waar je naar terug wilt. De straten hebben meerdere functies en zijn opgeruimd, schoon, heel en veilig. Ze verbinden het gebied en vormen een geheel met de rest van de binnenstad, zonder aan eigenheid in te boeten. Ook is er een goede verbinding tussen de gevels en de straat én tussen het gebied met de omliggende straten. Dit is aangescherpt in vier ambities:

- **Levendige en aantrekkelijke verblijfstraten:** De straten worden ingericht als prettige plekken om te verblijven en elkaar te ontmoeten. Er is volop ruimte voor voetgangers, groen, zitplekken, kunst en sfeervolle verlichting. De fietser is te gast; de straat is primair van de voetganger.

- **Veilige omgeving dag en nacht:** door gezamenlijke inzet van vastgoedeigenaren, ondernemers en gemeente zorgen we voor een opgeruimde, goed verlichte openbare ruimte met verzorgde en open gevels, waardoor het gebied ook 's avonds en 's nachts uitnodigend en veilig aanvoelt.
- **Uniek stukje Stad:** De bijzondere kenmerken van het gebied – zoals de historische panden, stegen en het zicht op de Martinitoren – worden versterkt en zichtbaar gemaakt. Dit draagt bij aan een onderscheidend karakter binnen de binnenstad.
- **Ruimte voor ondernemerschap:** de straten bieden ruimte aan creatief, lokaal ondernemerschap. Door een uitnodigende uitstraling en samenwerking met vastgoedeigenaren ontstaat een aantrekkelijk klimaat voor zowel ondernemers als bezoekers.

De vier ambities zijn vertaald naar een ontwerp voor de openbare ruimte, wat heeft geresulteerd in een Inrichtingsplan. Om tot dit ontwerp te komen, zijn twee fundamentele keuzes gemaakt. Deze keuzes vormen de randvoorwaarden om de straten te laten functioneren in lijn met de beoogde ambities:

- De inrichting van het gebied als voetgangersgebied, waarbij de voetganger centraal staat en fietsers welkom zijn;
- Het organiseren van het fietsparkeren binnen aangewezen fietsvakken, zodat ruimte ontstaat voor verblijf, groen en overzichtelijke openbare ruimte.

De Ooster- en Gelkingestraat worden voetgangersgebied

Om van de Ooster- en Gelkingestraat daadwerkelijk aanloopstraten te maken, is gekozen voor een inrichting als voetgangersgebied, waar ook fietsen is toegestaan. De keuze hiervoor is gebaseerd op verkeersonderzoek, beleidskaders en de ambitie om deze straten aantrekkelijker en toegankelijker te maken. Uit het verkeersonderzoek blijkt dat de voetganger nu al de dominante gebruiker is in beide straten. Door het verwijderen van de rijloper ontstaat een flexibelere openbare ruimte met meer ruimte voor groen, verblijf (ook terras) en langzaam verkeer.

De inrichting als voetgangersgebied maakt het mogelijk om:

- de verblijfskwaliteit sterk te verbeteren door vergroening en zitplekken;
- de toegankelijkheid te vergroten, met name voor ouderen, kinderen en mensen met een beperking;
- de verkeersveiligheid te verhogen door hoogteverschillen weg te nemen en het gemotoriseerd verkeer te beperken;
- beter aan te sluiten op de voetgangerszone rondom de Grote Markt en het hoofdloopnetwerk van de binnenstad.

Belangrijk onderdeel van het ontwerp is de overgang van éénrichtings- naar tweerichtingsverkeer voor fietsers. Hiermee ontstaat meer keuzevrijheid voor fietsers in de binnenstad. Zo kunnen zij zelf kiezen welke route het beste aansluit bij hun bestemming. Dit verbetert de dynamiek in de straten, evenals de fietsbereikbaarheid van winkels en horeca in de Ooster- en Gelkingestraat en draagt bij aan een fijnmaziger fietsnetwerk in de binnenstad.

Hoewel de straten worden ingericht als voetgangersgebied, blijft er in de praktijk voldoende ruimte om vlot en comfortabel te fietsen, met name in de Oosterstraat. Daar is een herkenbare middenzone opgenomen met een ander legverband in de bestrating. Hier is ruimte voor fietsers, terwijl aan de zijanten van de straat brede loopzones zijn voorzien. Groenvakken, bomen, fietsvakken en terrassen vormen samen een 'bufferzone' die zorgt voor overzicht en comfort.

Personenauto's, bedrijfs- en vrachtauto's kunnen onder voorwaarden en met ontheffing gebruik blijven maken van de Oosterstraat en Gelkingestraat. Hierbij streven we naar het faciliteren van incidenteel verkeer met een gerichte bestemming in het gebied. Logistiek verkeer blijft mogelijk, binnen venstertijden en onder gastvrijheidsprincipes. Op termijn kan dit principe ook worden toegepast voor taxiverkeer: alleen taxi's met een bestemming in het gebied krijgen toegang, waardoor doorgaand taxiverkeer wordt beperkt. Zo ontstaat een toekomstbestendige, prettige verblijfsruimte waarin voetgangers, fietsers en ondernemers goed samenkomen – in lijn met vastgesteld beleid zoals *Geleide Groei* en de mobiliteitsvisie *Groningen Goed op Weg*.

Fietsparkeren in de fietsvakken

In het projectgebied is sprake van een structureel tekort aan fietsparkeerplekken. Onderzoek toont aan dat de bestaande capaciteit onvoldoende is, en dat de druk op de ruimte verder toeneemt door het zogenoemde waterbedeffect: fietsen verplaatsen zich vanuit omliggende straten waar niet meer op straat geparkeerd mag worden. Tegelijkertijd vragen gemeentelijke ambities én wensen van ondernemers en bewoners om meer ruimte voor voetgangers, vergroening en verblijfskwaliteit. Ook de autonome groei van de stad en het toenemende fietsgebruik vergroten de noodzaak voor aanvullende stallingscapaciteit.

Binnen het projectgebied is echter onvoldoende ruimte om het bestaande tekort volledig op te lossen, laat staan om toekomstige groei op te vangen. In de Ooster- en Gelkingestraat worden wel fietsvakken gerealiseerd, maar deze zijn primair bedoeld voor kort parkeren: fietsen die voor een korte duur geparkeerd staan (enkele uren), bedoeld voor bezoekers van winkels en horeca, niet voor werknemers of bewoners. Voor lang parkeren zijn daarom alternatieven buiten het projectgebied gezocht.

Een belangrijke aanvulling is de toekomstige inpandige fietsenstalling onder het C&A-pand (opening verwacht in 2027), die met name overdag verlichting moet bieden voor de fietsdruk in de Gelkingestraat. Voor avond en nacht blijven de stallingen aan de Nieuwe Markt en Grote Markt beschikbaar. Daarnaast zien we kansen om in de omgeving van het Gedempte Zuiderdiep, Kattendiep en het voormalige Holland Casino-terrein meer fietsparkeerplaatsen te realiseren. Een voorbeeld is de Holland Casino-locatie, nabij de Poele- en Peperstraat. Deze is strategisch gelegen voor het uitgaanspubliek en kan naar verwachting de parkeerdruk in de Oosterstraat tijdens piekmomenten aanzienlijk verlagen. De mogelijkheden voor een tijdelijke inrichting worden momenteel verkend; de raad wordt hierover later geïnformeerd.

Om het fietsparkeren in de fietsvakken te stimuleren wordt ingezet op uitbreiding van het fietsreguleringsgebied. Op dit moment is de Oosterstraat onderdeel van dit gebied. Gedacht wordt om ook de Carolieweg en de Gelkingestraat hierin op te nemen. Hiermee wordt gereguleerd dat fietsen op de geëigende plekken worden gestald, voor zowel kort of lang parkeren. Met deze regulering blijft de toegankelijkheid van de straten gewaarborgd. Een concreet voorstel voor uitbreiden handavingsgebied komt zodra zicht is op opening C&A fietsenstalling.

Met de combinatie van bovenstaande maatregelen wordt gekozen voor een gebalanceerde aanpak: ruimte in de straat zelf voor kort parkeren, aanvullende (inpandige) voorzieningen elders in de binnenstad, en handhaving waar nodig. Deze benadering maakt het mogelijk om ruimte te geven aan vergroening, verkeersveiligheid en verblijfskwaliteit, en zo bij te dragen aan een leefbaar, toekomstbestendig gebied Oosterstraat en Gelkingestraat.

Figuur 1: Inrichtingsplan Oosterstraat en Gelkingestraat (grotere versie in bijlage 'Ontwerpboek herinrichting Oosterstraat en Gelkingestraat')

Vergroening en toegankelijkheid als basis voor leefkwaliteit

De Oosterstraat en Gelkingestraat zijn smalle straten met een intensief gebruikte ondergrond vol kabels, leidingen en andere infrastructuur. Bomen hebben bovendien ruime groeiplaatsen nodig, wat vergroening in deze omgeving technisch en ruimtelijk complex maakt. Binnen deze beperkingen is het ontwerp volledig gericht op het maximaal haalbare aan vergroening.

Door te kiezen voor een inrichting als voetgangersgebied en het fietsparkeren te beperken tot aangewezen vakken, is ruimte vrijgekomen om vergroening daadwerkelijk mogelijk te maken. Groen maakt een straat niet alleen aantrekkelijker, maar ook aangenamer en gezonder om in te verblijven. In gesprekken met bewoners en ondernemers kwam de wens voor meer groen duidelijk naar voren. Ook gemeentelijk beleid, zoals het Groenplan *Vitamine G* en *Klimaatbestendig Groningen 2050*, en landelijk onderzoek onderstrepen het belang van groen in winkelstraten.

- **Bestaande bomen** in de Oosterstraat en Gelkingestraat blijven behouden en krijgen een prominenter rol in de nieuwe inrichting. Rondom deze bomen ontstaat ruimte voor ontmoeting, verkoeling en verblijf. Door deze bomen functioneel te verbinden met de nieuwe aanplant ontstaat een aaneenschakeling van schaduwrijke plekken. Zo vormen zich koelteplekken tussen de Grote Markt en het Gedempte Zuiderdiep en is de afstand tot een koele plek flink afgenomen. Deze plekken dragen bij aan het tegengaan van hittestress en maakt de route aangenamer tijdens warme dagen, wat past binnen de ambities van het Groenplan *Vitamine G* en *Klimaatbestendig Groningen 2050*.
- **Nieuwe bomen** worden toegevoegd waar dat mogelijk is: drie in de Gelkingestraat en vier in de Oosterstraat. Voor het realiseren van deze bomen wordt gebruikgemaakt van innovatieve oplossingen, zoals groeiplaatsen in zogeheten boombunkers. Dit zijn ondergrondse constructies die zorgen voor voldoende wortelruimte en draagkracht, ook bij intensief gebruik van de openbare ruimte. Deze techniek maakt het mogelijk om zelfs in een dichtbebouwde en druk gebruikte binnenstad kwalitatief groen toe te voegen. Bij de boomsoortkeuze wordt gelet op bloei, biodiversiteit en klimaatadaptatie.
- **Beplantingsvakken** met robuuste vaste planten en heesters komen op zichtlocaties zoals bij het Hoogstraatje, de Donkersgang, de Papengang en de Carolieweg. Deze dragen bij aan de biodiversiteit en zorgen in combinatie met zitplekken en bomen voor een aantrekkelijk straatbeeld. Ook kunnen de plantvakken regenwater opvangen, zij het in beperkte mate. Hierbij wordt gekozen voor een mix van inheems en uitheems, afgestemd op de lokale omgevingsfactoren zoals hittestress, droogte/vocht, maar ook mate van onderhoud en betredingsdruk.
- **Gevelgroen en geveltuinen** worden gestimuleerd waar dat mogelijk is. In de Oosterstraat zijn al goede voorbeelden te vinden. Omdat dit op privégevels plaatsvindt, is medewerking van pandeigenaren nodig. Een werkgroep start een campagne om bewoners en ondernemers hiervoor te enthousiasmeren. Ook groen in potten is een laagdrempelige optie, bijvoorbeeld voor ondernemers. De aanleg van geveltuinen kan worden meegenomen in de uitvoering van de herinrichting, waarbij rekening wordt gehouden met de monumentale status van veel panden.

Figuur 2: een voorstel hoe de gevelzone met gevelgroen (in potten en groen aan de gevel) ingevuld kan worden

Naast de aanplant van bomen, plantvakken en gevelgroen wordt ook gekeken naar andere innovatieve vormen van vergroening. Waar dat kan en zinvol is zoeken we de samenwerking met het onderwijs, zoals de Hanzehogeschool die in het verleden bijvoorbeeld een klimaatboom heeft ontwikkeld. Eén van de kansrijke mogelijkheden in dit gebied is het toepassen van groenbogen: lichte, groene overspanningen van klimplanten die over de straat heen groeien, van gevel tot gevel. Dergelijke constructies kunnen, mits zorgvuldig ontworpen, bijdragen aan een schaduwrijk bladerdak boven smalle straatsdelen en zo de beleving en verkoeling versterken. Ze passen goed bij de karakteristiek van historische straatjes en bieden een ruimtelijk tegenwicht in stenige omgevingen. Onder andere in de binnenstad van Arnhem zijn inspirerende voorbeelden te zien hoe groenbogen kunnen bijdragen aan verblijfskwaliteit.

Wel is voor het aanleggen van groenbogen technisch en juridisch maatwerk nodig, onder andere vanwege de vaak monumentale status van gevels. Daarom worden deze mogelijkheden in de vervolgfase verder onderzocht en afgestemd met pandeigenaren en is dit nog geen onderdeel van het huidige ontwerp.

Toegankelijkheid is eveneens een belangrijk aandachtspunt. Door de keuzes om het gebied in te richten als voetgangersgebied (met fietsen toegestaan), is ruimte vrijgekomen om die vergroening ook daadwerkelijk te realiseren. Zo wordt de openbare ruimte beter benut om de leefkwaliteit merkbaar te verbeteren. In de Oosterstraat is een obstakelvrije toegankelijkheidsstrook opgenomen, die het voor blinden en slechtzienden mogelijk maakt om zelfstandig en veilig te bewegen tussen het Gedempte Zuiderdiep en de Grote Markt. Dit draagt bij aan een inclusieve en toegankelijke stad.

Openbare zitplekken

Tijdens het ontwerpproces is geëxperimenteerd met tijdelijke groenbakken in combinatie met bankjes. Deze vorm van openbaar zitten bleek goed aan te slaan: er is duidelijk behoefte aan plekken om even te rusten of elkaar te ontmoeten. Tegelijkertijd kwamen er ook meldingen binnen over overlast in de avond en nacht, vooral veroorzaakt door uitgaanspubliek. Alles afwegende is ervoor gekozen om alsnog openbare zitplekken op te nemen in het Inrichtingsplan. Deze worden geïntegreerd door zitranden rond groenvakken toe te voegen, waardoor informele en toegankelijke zitplekken ontstaan die bijdragen aan een prettige verblijfsruimte.

Figuur 3: vergroening in combinatie met openbare zitplekken

Verlichting

Ook wordt de verlichting aangepakt. Hierbij wordt aangesloten bij het Verlichtingsplan Binnenstad. Dit houdt in dat de straten van gevel tot gevel worden verlicht, wat de sfeer en veiligheid versterkt. Daarnaast worden gevels door middel van strooilicht aangelicht. De Donkersgang wordt gezien als een bijzondere locatie. De verlichting die hier komt, wordt samen met betrokkenen verder uitgewerkt. Bijzondere verlichting op deze plek kan ook bijdragen aan een sociaal veilige omgeving, passend binnen de aanpak veilig uitgaan.

Terrassen

Het Inrichtingsplan biedt ruimte voor het behoud en in sommige gevallen uitbreiding van terrassen. Met name in de Gelkingestraat wordt extra ruimte geboden. Hierbij is gekozen voor maatwerk: per onderneming wordt in overleg bekeken wat binnen de beschikbare ruimte mogelijk is. Zo ontstaat een gebalanceerde verdeling tussen voetgangersruimte, groen, zitgelegenheid en horeca, passend bij de sfeer en identiteit van de straat.

Gangen en stegen

Om de identiteit van het gebied te versterken, worden de karakteristieke gangen en stegen nadrukkelijker zichtbaar gemaakt. Deze verbindingen zijn nu vaak nog verborgen of onaantrekkelijk, maar hebben de potentie om bij te dragen aan de beleving van het gebied. De Donkersgang speelt hierin een centrale rol. Deze gang kan onderdeel worden van een aantrekkelijk loopnetwerk dat de Herestraat via het Hoogstraatje, de Gelkingestraat en Donkersgang met de Oosterstraat verbindt – en doorloopt via de Papengang naar de Peperstraat. Ook andere stegen in het gebied, die niet in gemeentelijk eigendom zijn, bieden kansen om beter te worden benut als logische en verrassende verbindingen tussen de straten. Zo ontstaat een zogeheten ‘dwaalmilieu’: een fijnmazig netwerk van wandelroutes waarin voetgangers steeds opnieuw verrast worden door informele, aantrekkelijke doorgangen in de binnenstad.

In de bijlage ‘Ontwerpboek herinrichting Oosterstraat en Gelkingestraat’ wordt aan de hand van impressies toegelicht hoe het doel en de bijbehorende ambities terugkomen in het Inrichtingsplan.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

De directe omgeving van de Ooster- en Gelkingestraat is actief betrokken bij de planvorming voor de herinrichting. Er is gestart met een brede startbijeenkomst, waarbij bewoners en ondernemers samen het gebied in zijn gegaan om de kansen en verbeterpunten in kaart te brengen. Begin 2024 is een werkgroep gevormd met een vertegenwoordiging van bewoners en ondernemers uit het projectgebied. De werkgroep is in een periode van ruim een jaar in totaal acht keer samengekomen om het over verschillende thema's uit het ontwerp te hebben. Zo is er onder andere gesproken over de doelen voor de herinrichting, de functies van de straten, programmering en branchering, het schetsontwerp, het nachtleven, kunst, gevelgroen, fietsparkeren en het voorlopige ontwerp.

De werkgroep bracht acht hoofdpunten in die zijn belangrijk vinden voor het ontwerp:

1. Benadrukken entree van de straat aan beide kanten;
2. Toevoegen van groen;
3. Fijn verblijfsklimaat met zitjes en terrassen;
4. Authenticiteit en historie benadrukken (zoals slinger in de straten, stegen, oude panden);
5. Fietsverkeer en fietsparkeren;
6. Veiligheid (gangen en stegen en uitgaanspubliek);
7. Verlichting (sfeer, historie en veiligheid);
8. Straat moet worden opgeruimd (minder containers, afval, graffiti, laad- en losoverlast).

Deze punten zijn op verschillende manieren verwerkt in het ontwerp:

- *Versterken van de entrees:* De straten krijgen een nieuwe inrichting met de karakteristieke gele stenen en sluiten hierdoor aan op de entrees van andere binnenstadsstraten. Het fietsparkeren wordt beter gereguleerd, waardoor de straten een nettere uitstraling krijgen. Er zijn gesprekken met pandeigenaren om hun gevels op te knappen en er komen groen en zitplaatsen bij de doorgangen tussen de straten. Er liggen nog kansen om het gebied verder te vergroenen door gevelgroen toe te voegen. Ook liggen er nog kansen voor verlichting en kunst.
- *Toevoegen van groen:* Er komen zeven nieuwe bomen en meerdere plantvakken in beide straten. Geveltuinen en potten met groen worden gestimuleerd waar dit mogelijk is. Dit gebeurt altijd in overleg met pandeigenaren.
- *Verblijfsklimaat:* De inrichting biedt ruimte voor terrassen, zitplekken en interactie tussen gevel en straat. De gevelzone is hierin een belangrijk onderdeel en wordt nader uitgewerkt in samenwerking met ondernemers.
- *Fietsverkeer en fietsparkeren:* Beide straten worden voetgangersgebied, waar fietsen is toegestaan. Fietsparkeren faciliteren we in de fietsvakken, zodat kort parkeren mogelijk is. De huidige stallingscapaciteit wordt deels gebruikt

om ruimte te maken voor verblijf, groen en terrassen. Alternatieve stallingslocaties worden ontwikkeld aan de rand van het projectgebied (zoals C&A stalling, Holland Casino terrein).

- *Authenticiteit en historie:* Historische elementen zoals de straatstructuur, stoepen en zichtlijnen worden benadrukt. Ook wordt gekeken naar stimulering van gevelonderhoud, het gebruik van subsidies en aanpassing van reclame-uitingen.
- *Veiligheid:* Door de inrichting en situering van verblijfsplekken bij gangen wordt sociale veiligheid vergroot. Ook wordt gewerkt aan het openen van gevels en wordt samengewerkt in het Actieplan Veilig Uitgaan.
- *Verlichting:* Nieuwe verlichting volgens het Verlichtingsplan Binnenstad zorgt voor meer sfeer en versterkt het gevoel van veiligheid. Verlichting in de Donkersgang en andere stegen kan worden toegevoegd ter versterking van de identiteit.
- *Opgeruimde straat:* Er wordt gewerkt aan een schonere openbare ruimte, onder andere door handhaving op afval en venstertijden. Ondernemers en pandeigenaren worden gestimuleerd zelf ook bij te dragen.

De werkgroep kan zich over het algemeen vinden in het Inrichtingsplan dat nu voorligt. Wel wordt het ontwerp door een deel van de werkgroep gezien als een basisinrichting. Zij hopen dat er de komende tijd nog verder wordt gewerkt aan de identiteit van de straten. Ze willen graag iets dat hun straten onderscheidt van de rest van de stad. Ook hopen ze dat er nog opvolging wordt gegeven aan de entrees van de straten, meer (gevel)groen, een fijn verblijfsklimaat door middel van terrassen en het extra bedrukken van de authenticiteit en historie.

Naast de werkgroep zijn ook andere bewoners en ondernemers betrokken via inloopbijeenkomsten bij elk nieuw ontwerpstadium (zoals de structuurschets en het conceptontwerp). Deze bijeenkomsten leverden overwegend positieve reacties op. Vooral de toevoeging van groen en het waterelement in de Oosterstraat werden gewaardeerd. Tegelijkertijd waren er zorgen over fietsparkeren, verlichting en het openen van gevels. Ook was er belangstelling voor het toevoegen van kunst.

De rest van de stad is geïnformeerd via onder meer inspiratiefestival Let's Gro in het Forum (in november 2024), waar grote panelen met ontwerpen werden getoond en projectleden aanwezig waren om vragen te beantwoorden. Daarnaast is actuele informatie steeds gedeeld via de [projectpagina](#) en verscheen het project regelmatig in de media.

Tot slot zijn ook belangenorganisaties actief betrokken, waaronder de Werkgroep Toegankelijk Groningen, de Fietzersbond, Groninger City Club, Koninklijke Horeca Nederland en de Bewonersorganisatie Binnenstad. Zij zijn geïnformeerd en hebben meegedacht bij verschillende stappen in het proces.

Een overzicht van alle participatieopbrengsten is opgenomen in het bijgevoegde participatieverslag.

Financiële consequenties

De herinrichting van Oosterstraat en Gelkingestraat maken onderdeel uit van het Uitvoeringsprogramma Binnenstad (UVP). Bij het vaststellen van het uitvoeringskrediet in januari 2024 werd nog uitgegaan van een benodigde investeringsruimte van € 3.800.000,-. Inmiddels is gebleken dat, op basis van de huidige marktprijzen, vastgestelde beleidsambities en versterken identiteit, een investeringskrediet van totaal € 4.300.000,- nodig zal zijn. Dit is inclusief het reeds verstrekte Voorbereidingskrediet van € 450.000,-.

Investerings

In 2024 heeft een herverdeling van budgetten binnen het programma plaatsgevonden. Binnen de nog aanwezige, maar schaarse ruimte van het programma kunnen de aanvullend benodigde middelen gevonden worden. Voorgesteld wordt om de totale investering te dekken uit de structurele middelen die beschikbaar zijn voor de Binnenstad, aangevuld met een bijdrage van € 200.000,- uit de structurele middelen voor het programma Leefkwaliteit.

Voor de voorbereidende werkzaamheden is reeds een voorbereidingskrediet verstrekt van € 450.000,-. Hiermee zijn de kosten voor het ontwerpproces, de participatie en de benodigde onderzoeken gedekt. Voor de daadwerkelijke uitvoering van de herinrichtingswerkzaamheden wordt nu een Uitvoeringskrediet aangevraagd ter grootte van € 3.850.000,-.

Dit levert de volgende begrotingswijzigingen op:

BEGROTINGSWIJZIGING INVESTERINGEN 2025 (x € 1000)

Uitvoeringskrediet herinrichting Oosterstraat en Gelkingestraat

DIRECTIE: Stadsontwikkeling

LOOPTIJD: 2025-2027

Programma	Deelprogramma	Beleidsveld	Inc/str	Lasten	baten	Saldo te activeren
01 Economie en Ruimte	01.2 Mobiliteit	01.2.3 Slim en duurzaam	I	3850	0	3850
Totaal				3850	0	3850

BEGROTINGSWIJZIGING EXPLOITATIE 2025 (x € 1000)

Uitvoeringskrediet herinrichting Oosterstraat en Gelkingestraat

Programma	Deelprogramma	Beleidsveld	inc/str	Lasten	baten	Saldo voor res.mut.	Toevoeging reserves	Saldo na res.mut.
02 Leefomgeving en Veiligheid	02.1 Kwaliteit leefomgeving	02.1.3 Leefkwaliteit	S	-8		8		8
01 Economie en Ruimte	01.2 Mobiliteit	01.2.3 Slim en duurzaam	S	8		-8		-8
Totaal				0	0	0	0	0

Consequentie voor investeringsvolume uitvoeringsprogramma Binnenstad

Met dit besluit wordt – in verband met de projectbijdrage uit de structurele middelen programma Leefkwaliteit - het investeringsvolume uitvoeringsprogramma Binnenstad opgehoogd met € 200.000,--, waardoor deze uitkomt op ca € 68,8 miljoen.

Tot op heden is een bedrag van € 49,14 miljoen in kredieten vastgelegd ten behoeve van de uitvoering van het programma Binnenstad,. Met dit voorliggend raadsvoorstel inzake de herinrichting van Oosterstraat en Gelkingestraat wordt het totaal vastgelegd krediet voor het programma Binnenstad aangevuld met een bedrag van € 4,3 miljoen. Met de huidige beschikbare investeringsruimte resteert dan nog een bedrag van ca. € 12,86 miljoen om uitvoering te kunnen geven aan andere onderdelen van de projectenlijst binnenstad.

Risicobeheersing

Wij kiezen ervoor om, waar mogelijk, de uitvoering van de herinrichting van de openbare ruimte zoveel mogelijk te combineren met de uitvoering van geplande onderhoudswerkzaamheden van Stadsbeheer. Dit levert normaliter financiële voordelen op doordat werk met werk kan worden gecombineerd. Daarnaast wordt de periode van overlast door de werkzaamheden voor de omgeving zoveel mogelijk beperkt.

De risico's ten aanzien van archeologie worden zoveel mogelijk beperkt. Om de herinrichting uit te kunnen voeren, zullen alleen de bestaande funderingslagen worden aangetast. Met de kennis van nu zijn er geen diepere ontgravingen nodig, met uitzondering van de plaatsing van de bomen en de ondergrondse afvalcontainers.

In de volgorde van de werkzaamheden van het bovengrondse deel wordt voldoende ruimte in de uitvoeringsplanning ingebouwd. Daarmee voorkomen we dat bij eventuele stagnatie het bovengrondse deel direct tot stilstand komt, wat extra stagnatiekosten zou kunnen veroorzaken. Het werk kan daardoor wel iets meer tijd in beslag nemen.

Overige consequenties

Met de herinrichting Oosterstraat en Gelkingestraat wordt ruimte geboden aan tweerichtingenfietsverkeer op de Grote Markt. Hiermee verwachten wij minder conflicten tussen voetgangers en fietsers op de Grote Markt. De route Oosterstraat zal straks meer worden gebruikt dan de route Gelkingestraat, waardoor minder fietsbewegingen voor het Stadhuis langs komen. Dit draagt bij aan een prettig verblijf op de Grote Markt.

Vervolg

De komende periode gebruiken we om het Inrichtingsplan technisch verder uit te werken en uit te detailleren. We leggen dit vast in een bestek. We verwachten aan de hand van het bestek de werkzaamheden dan in het 3^e kwartaal van 2025 te kunnen aanbesteden. Normaliter betekent dit dat na de jaarwisseling kan worden gestart met de uitvoering. We verwachten dat de werkzaamheden ongeveer anderhalf jaar duren en daarmee medio 2027 afgerond is. De straten zullen gefaseerd worden aangepakt met als uitgangspunt dat de horeca & retail bereikbaar blijven, met ook oog voor het blijven functioneren en de bereikbaarheid van de Grote Markt.

Drie sporen aanpak Oosterstraat en Gelkingestraat

Zoals eerder aangegeven zetten we naast fysieke herinrichting van het openbaar gebied in op een totaalaanpak, waarbij de Ooster- en Gelkingestraat in een drie sporen aanpak worden doorontwikkeld. Deze integrale aanpak draagt bij aan een aantrekkelijk, veilig en toekomstbestendig gebied Ooster- en Gelkingestraat.

- Spoor 1 – Herinrichting openbare ruimte (voorliggend raadsvoorstel)
Het eerste spoor betreft de fysieke herinrichting van de openbare ruimte. Dit is het onderwerp van dit raadsvoorstel. Met het Inrichtingsplan is er een basis om de eigen identiteit verder te versterken. Gezien de voorbereidingstijd en daadwerkelijke uitvoeringstijd van de herinrichting wordt ervoor gekozen om nu het Inrichtingsplan inclusief uitvoeringskrediet vast te stellen, zodat de uitvoering gestart kan worden en in 2027 gereed is. In de tussenliggende periode kunnen we dan verder aan de slag met de volgende twee sporen.
- Spoor 2 – Zichtbaar maken van identiteit (procesvoorstel)
Het tweede spoor richt zich op het versterken van de identiteit van de Ooster- en Gelkingestraat. Dit thema liep al deels mee in de participatiebijeenkomsten. Er zijn door ondernemers en bewoners moodboards gemaakt en er is gesproken over kunst in de openbare ruimte. Daarnaast is het onderscheidende DNA van het gebied geanalyseerd en is een plint- en vastgoedstrategie opgesteld. Voor het stadsgebied Gelkingestraat en Oosterstraat zijn drie eigen kernwaarden kenmerkend: karakter, ontmoeting en speciaalzaken. In het verlengde van de DNA-scan en vastgoedstrategie, gaan wij nu inzetten op het eigenzinnige karakter van het Gelkingestraat en Oosterstraatgebied. Onder meer door het ontwikkelen van een sfeergebied (een eigen stadskwartier) als vliegwiel voor lokaal ondernemerschap. En met lokale invulling en activatie, waarin we pro-actief ruimte creëren voor lokaal ondernemerschap in beide straten. Hierbij betrekken we de door de raad aangenomen motie *Gebiedsmakelaar voor (lokale) ondernemers* (26 februari 2025). Dat doen we met twee onafhankelijke stadmakers die (lokale) ondernemers en vastgoedeigenaren verleiden een onderneming te starten die past bij het gebied. De juiste functie en ondernemer op de juiste plek.
- Spoor 3 – Vastgoedaanpak (procesvoorstel)
Het derde spoor betreft de vastgoedopgave. Een aantal panden in de Gelkingestraat kampen met dichte gevels, achterstallig onderhoud of graffiti, wat de verblijfskwaliteit negatief beïnvloedt. In dit meerjarige spoor wordt ingezet op verdere samenwerking met vastgoedeigenaren, erfgoed en vastgoedprogramma's net als doel het verbeteren van de uitstraling en toegankelijkheid van panden. Een eerste stap is al gezet met het openstellen van de gevel van De Sting. In het najaar van 2025 wordt een routekaart opgesteld waarin concrete acties, betrokken partijen en instrumenten (zoals eventueel gevelsubsidies of handhaving) worden opgenomen. De vastgoedaanpak wordt afgestemd op andere binnenstedelijke initiatieven zoals de City Deal 'Dynamische binnensteden' en Leegstandsverordening 2018.

Met deze drie sporen aanpak werken we gericht aan een aantrekkelijke en levendige Ooster- en Gelkingestraat, met ruimte voor ontmoeting, ondernemerschap en kwaliteit in de openbare én private ruimte.

Lange Termijn Agenda

Dit raadsvoorstel staat op de LTA voor juli 2025.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

locoburgemeester,
Mirjam Wijnja

secretaris,
Christien Bronda

Dit raadsvoorstel is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.